

Verdier knyttet til friluftsliv i bynær utmark

Kristin Magnussen
Stiftelsen Østfoldforskning
Postboks 276
1601 Fredrikstad

Abstract

Utgangspunktet for innlegget var forsøk på å knytte økonomiske verdier til friluftslivsområder, aktiviteter og tilrettelegging for friluftsliv - det vil si knytte økonomisk verdi til goder som vanligvis ikke omsettes på markeder og dermed ikke har noen markedspris. Det finnes mange metoder for verdsetting av miljøgoder. Disse oppfanger ulike aspekter eller deler av den økonomiske verdien av miljøgoder («ikke-markedsgoder»). Vi forsøker å fange opp såkalt «total økonomisk verdi» som består både av bruksverdi og ikke-bruksverdi. Det er begrensninger i hva som kan verdsettes ved hjelp av disse metodene. De er best egnet for enkle, kjente «nære» goder. Metodene fungerer enklest i forhold til tiltak (ex. tilrettelegging for bading, turstier etc), endringer i kvalitet og/eller kvantitet av friluftsområder. Metodene gir ikke svar av typen «verdien av friluftsliv for den norske befolkning». Men friluftsliv, som alle andre områder i samfunnet, står overfor at det er begrensede ressurser/ penger til rådighet, og en må prioritere. I slike sammenhenger kan det å vise at friluftsområder og aktiviteter også har en økonomisk verdi som kan fremstå i en samfunnsøkonomisk nytte-kostnadsanalyse e.l., bidra til å vise hvilke verdier som går tapt eller kan vinnes ved å bevare eller legge til rette for friluftsliv.

Vi tok utgangspunkt i gjennomførte og igangværende undersøkelser som prøver å sette samfunnsøkonomisk verdi på tilrettelegging for friluftsliv i utmark. Særlig når det gjelder miljøgoder som utmarksressurser er det viktig å legge til grunn et verdibegrep som ikke er for snevert, men som omfatter flest mulig av de viktige komponentene av verdien som faktisk knyttes til disse godene - totalverdien (inkludert bruksverdier og ikke-bruksverdier).

Verdsetting av miljøgoder (som bevaring av utmarksområder og tilretteleggingstiltak for friluftsliv) kan brukes til å dokumentere verdien av utmarksressursene slik at denne kan brukes i samfunnsøkonomisk nyttekostnadsanalyse av prosjekter som påvirker disse ressursene. Det kan være for å anslå den tapte økonomiske verdien ved naturinngrep eller for å dokumentere nytteeffektene av tiltak som øker mengden og/eller kvaliteten av utmarksressursene. Ved fastsetting av subsidier/ tilskudd og avgifter må en kjenne verdien av utmarkas fellesgoder for å få samfunnsøkonomisk riktig nivå på tilbudet av disse utmarksgodene.

I dette innlegget ble det spesielt trukket fram to studier som verdsetter tilretteleggingstiltak for friluftsliv mer generelt. Det ene var et prosjekt knyttet til SFT/DN's prosjekt om «Miljømål for vannforekomstene», der både vannkvalitet, biologisk mangfold og tilrettelegging for friluftsliv ble verdsatt i tilknytning til lokale vassdrag i to kommuner (Ski og Melhus). De friluftstiltakene som ble verdsatt var knyttet til tilrettelegging for bading og turstier etc. Det var en betydelig betalingsvillighet for slike tiltak, men betalingsvilligheten for bedre vannkvalitet og biologisk mangfold var høyere. Det var også en del som uttrykte at de hadde nok tilrettelegging i andre områder, eller at de ikke ønsket mer tilrettelegging.

Resultatene tilsier at det er viktig å få inn denne typen nyttevurdering når en skal vurdere hvilke/ hvor mange tiltak som skal gjennomføres for å et fullstendig bilde av hvilken nytte og hvilken kostnad som er forbundet med ulike tiltak eller tiltakspakker.

På samme måte kan denne typen brukerundersøkelse/ preferanse-kartlegging være viktig i (den lokale) beslutningsprosessen for optimal utnyttelse av utmarka - for å få inntrykk av berørte aktørers syn og ta hensyn til deres verdier i planprosesser eller utforming av andre virkemidler.

I et igangværende prosjekt, finansiert av «Utmarksprogrammet» i Norges forskningsråd, ble det i sommer/høst gjennomført en preferansekartlegging og betalingsvillighetsundersøkelse knyttet til tiltak for friluftsliv i Halden kommune i Østfold. Tiltakene som verdsettes der, er å unngå dagens vannstandsregulering, noe som bl.a. vil bedre forholdene for bading om sommeren og skøytegang om vinteren; utvidelse og økt tilrettelegging på en badeplass i et av vannene i området; samt oppmerking og kartfesting av kulturminner i området. Også for disse tiltakene er det betydelig betalingsvilje i lokalbefolkningen (innbyggere i Halden kommune), men det er også en del som uttrykker at de har bedre alternativer andre steder, at det er nok tilrettelagt andre steder, slik at denne delen av området ikke bør tilrettelegges mer enn i dag, osv. Vi har også sett på hvilke aktiviteter de utøver i området og i andre utmarksområder generelt, og hva de setter mest pris på ved områdene, om de møter hindringer eller forhold de ikke liker etc. Dette prosjektet avsluttes i løpet av første kvartal 1999, slik at alle resultater er foreløpige.

Vår konklusjon er at økonomiske verdier er en del av «verdi-bildet» knyttet til friluftsliv, og bør inngå som en del av beslutningsgrunnlaget i forhold som berører friluftsliv. Det er viktig å synliggjøre at vern av områder og bevaring/ tilrettelegging for friluftsliv også har en nytteside, som faktisk kan knytte økonomiske verdier til.